

IZLOŽBE Ivana Tomljenović Meller - Zagrepčank

Ivana Tomljenović, Naftali Rubinstein, Dessau, 1929./1930. g.

Romina PERITZ

Ivana Tomljenović Meller navodno je imala toliko buran i zanimljiv život da bi se o nje-mu mogao snimiti film. Među ostalim, bila je studentica na jednoj od najpoznatijih umjetničkih škola ikad - Bauhausu. Unatoč malom umjetničkom opusu, priča o Zagrepčanki na Bauhausu učinila se zanimljivom kustosici Muzeja grada Zagreba Leili Mehulić da osmisli izložbu koja će pokazati uzbudljiv život te umjetnice, ali i sportašice, političke aktivistice i profesorice o kojemu se u posljednje vrijeme dosta pisalo u medijima. Kako najavljuju u Muzeju, na izložbi što se otvara 30. studenoga prvi put će njezin život i djelo biti cjelovito predstavljeno i to uglavnom putem fotografija.

Iako se po opsegu nevelik opus Ivane Tomljenović Meller spominjao i u kontekstu revalorizacije, on je, smatraju stručnjaci, vrijedan ponajviše kao dokument vremena. Sama činjenica da je Tomljenović Meller bila studentica na prestižnom Bauhausu i time svjedokom pojave i rađanja svega onog što će obilježiti daljnji tijek moderne i suvremene umjetnosti, za malu sredinu kakva je hrvatska već je senzacija. Nije se dugo zadržala na Bauhausu, svega godinu dana, no dovoljno da upije tamošnju atmosferu kao i umjetničke metode poznatih profesora te škole među kojima su bili slavni arhitekti i umjetnici kao što su Walter Gropius, Vasilij Kandinski, Paul Klee, Joseph Albers i Laszlo Moholy-Nagy. Imala je afinitet za fotografiju i za vrijeme studija snimala je mnoge situacije i osobe koje su obilježile njezino studiranje.

Dosad je bio poznat samo manji dio njezinih fotografija nastalih tijekom boravka na Bauhausu 1929. i 1930. godine pa su radovi što će se naći na izložbi, drže u MGZ-u, pravo otkriće. A zasluga je to nećaka Ivane Tomljenović Meller, poznatog za-

grebačkog odvjetnika Marijana Hanžekovića. On je Muzeju darovao šest albuma u kojima je ta umjetnica snažne osobnosti rekonstruirala svoj život. Koristeći se fotografijama, izradila je zanimljive kompozicije što se mogu iščitati i kao neka vrsta njezine autobiografije.

»Cjelokupno stvaralaštvo Ivane Tomljenović Meller bilo je prožeto likovnim rukopisom Bauhausu tek u ograničenom opsegu. Međutim, duhovno ozračje zajednice, kojoj je pripadala burne 1929. i 1930. godine, u značajnoj je mjeri odredilo njezin život«, navodi kustosica Leila Mehulić.

Prema mišljenju autorice izložbe, Tomljenović Meller nije diktirala povijesna zbivanja i duh vremena, ali ih je dijelom svoje biografije jasno zrcalila. »Posljednja desetljeća provela je u posvećenoj anonimnosti, portretirajući prijatelje namjernike u intimnoj atmosferi malenoga stana. Do trenutka kada je njezinim vratima prišao kustos Muzeja suvremene umjetnosti Želimir Košćević, s namjerom da izloži njezine radove iz Dessaua, malo tko je znao da je umirovljena profesorica likovnoga odgoja bila dijelom glasovitog pokreta. Izložba upriličena 1983. godine u Studiju Galerije suvremene umjetnosti i svijest o skorašnjem kraju bez sumnje su je nagnale da se prisjeti prošlosti, pa je počela slagati albume posvećene značajnim osobama i događajima. Bez životnoga partnera i potomaka, ispisala je ovu sentimentalnu autobiografiju u nadi da će ona naći svoga čitatelja. Tako je na kraju svoje oporuke zabilježila: 'U ovim

»U ovim albumima je čitav moj život. Zato molim nasljednicu da ih ne baci«, napisala je u oporuci Ivana Tomljenović Meller. Tih šest albuma njezin je nećak Marijan Hanžeković darovao Muzeju grada Zagreba, prema kojima je i pripremljena izložba o uzbudljivom životu te umjetnice

Studenti s Bauhausu, Ivana Tomljenović, Dessau, 1930.

albumima je čitav moj život. Zato molim nasljednicu da ih ne baci«, otkriva Mehulić.

Kao što je danas poznato, nasljednica je te albume poklonila Hanžekoviću koji ih je čuvao dva desetljeća prihvativši prijedlog kustosice da ih izloži, a na kraju ih je odlučio pokloniti Muzeju grada Zagreba.

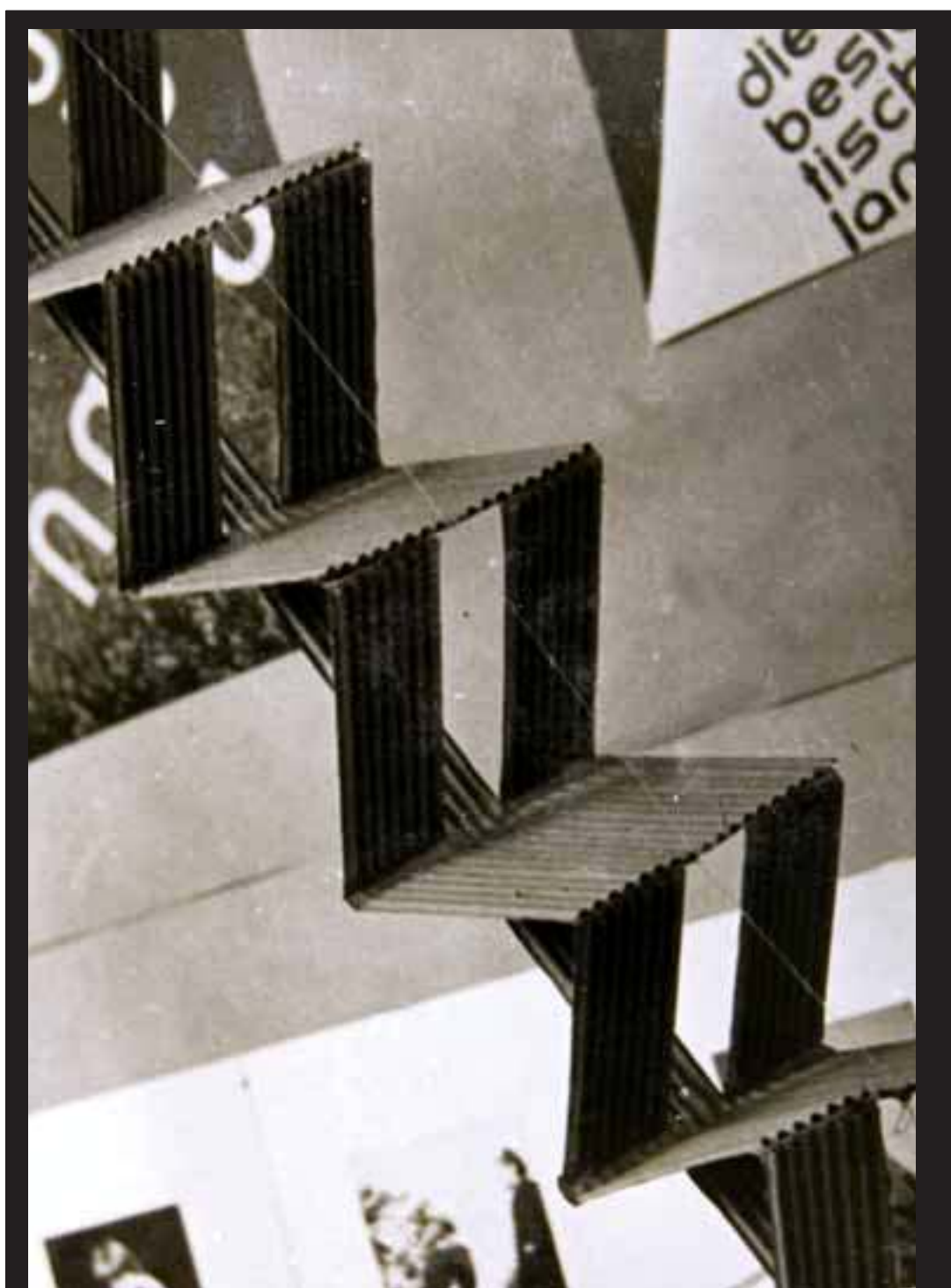
Pripremajući izložbu, među obiteljskim fotografijama Marijana Hanžekovića Leila Mehulić pronašla je velik broj javnosti posve nepoznatih snimaka. »Prema riječima fotografa Damira Fabijanića koji ih je analizirao, ona je u Dessauu potpuna početnica u dis-

ciplini fotografije, dovoljno senzibilna i pronicljiva da usvoji stil, ali nedovoljno iskusna da provede zakone kvalitetne fotografije«, ističe kustosica. Kako je o Bauhausu već mnogo rečeno i napisano i javnost je imala priliku vidjeti reprezentativne primjere radionica te glasovite škole - a golem dio tamošnje produkcije, radovi, odnosno vježbe studenata, od kojih je većina završavala tek pripremni tečaj, zbog slabije kvalitete nije i vjerojatno ni neće doživjeti privilegij izlaganja - izložba je i pokušaj sagledavanja fenomena Bauhausu kroz reakciju mlade osobe koja se susrela s nepoznatim životnim stilom i svjetonazorom.

Već svojim rođenjem Ivana Tomljenović Meller bila je dio privilegirane klase, kao najstarije djece industrijskog magnata i posljednjega bana Hrvatske i Slavonije, Tomislava Tomljenovića. Kako je u jednom intervjuu ispričao

Hanžeković, kretala se u društvu boema, bila je ljevičarka zbog čega su je u obitelji tretirali kao crnu ovcu. Nakon studija slikarstva u Zagrebu u klasi profesora Ljube Babića, nastavila je studij na glasovitoj Kunstgewerbeschule, školi za primijenjenu umjetnost u Beču, a za njezin odlazak na Bauhaus bilo je presudno predavanje Hannesa Meyera, tadašnjeg profesora i ravnatelja te ustanove. Ono ju je navodno toliko oduševilo da je prekinula studij u Beču i otišla u Dessau. Nakon Bauhausu, živjela je u Berlinu, gdje je kao scenografkinja surađivala s jednim od najvećih redatelja Erwinom Piscatorom. Iz Berlina se 1931. preselila u Pariz i upisala studij književnosti na Sorboni, a potom u Prag gdje se bavila dizajnom. Nakon smrti supruga Alfreda Mellera, vratila se u domovinu i vodila dinamičan život, no na žalost zapostavivši umjetnički rad.

ra na Bauhausu

Izložba radova Ivane Tomljenović nakon završenog Pripremnog tečaja, Ivana Tomljenović, Dessau, 1930.

IZ DRUGOG KUTA

Olakšanje

Nešto ste učinili kao zadnji korak koji je dugo bio prepreka, problem, šteta koju niste mogli, znali ili htjeli riješiti. Da, sada vam je lakše jer ste se riješili nekog tereta koji kraće ili dulje nosite. Olakšanje zbog završenog posla, otplaćenog kredita, izliječene bolesti, to su primjeri koje ima svatko od nas. Loše je ako ih imamo sve odjednom, bolje ako ih ima manje, a najbolje ako ih nema. Ako stvari postavimo složenije, a život od nas to traži, pozitivni i negativni primjeri se umnažaju. Jesmo li ambiciozni? Postoji li kod nas istinska želja za postignućem? Jesmo li odlučni da napravimo plan za postizanje uspješne karijere?

Uspjeti u nečemu je stvar osobnog izbora. Svatko od nas ima želja za razna postignuća u svom životu. O tome često promišljamo u sebi, o tome odgovaramo na pitanja koja nam postavljaju drugi, o tome pričamo kada sebe predstavljamo drugima, promišljamo o tome kada donosimo novogodišnji plan za idućih 365 dana. Često miješamo što želimo, što bismo trebali učiniti i ono što zbilja možemo učiniti, imamo nerealan sliku stvarnog postignuća, a onda uđemo u pogrešan smjer i neodgovarajuću dinamiku kojom idemo prema možda nedohvatljivom cilju. Oslonimo se na učinjeno pa ćemo biti sigurniji i u onom što tek namjeravamo učiniti. Kažu da je ekonomska kriza samo dobar izgovor za neodlučnost da otklonimo otpore koje pružamo nezaobilaznim promjenama u našim životima. Upravo gledam reklamu jedne banke. Žena mlati po madracu, a iz nje joj bježe ili lete kune. Papirne novčanice s najvećim brojem nula. Na upozorenje susjede odnese ona madrac u banku i reče: »Došla ja štedit.« Reklama kao reklama, ništa posebno, gledamo ih svaku večer u udarnom terminu. Ima ih više od te iste banke, jer je potrebno informirati - nagovoriti - žene i muškarce, umirovljenike, studente i posebice mlade parove kako da dođu do krova nad glavom. Zanimljivo je zamijetiti da sve likove, i mlade i stare, i muškarce i žene, i mladu i mladoženju igra ista osoba, iako je to danas tehnološki moguće, vjerojatno je to radi štednje, za više glumaca banka bi potrošila više novca. Možda bi trebali snimiti reklamu u kojem bi baš to pojasnili: kako oni štede! Jedna druga banka ulaže u mlade umjetnike i krajem godine proglašava pobjednike koje naravno nagrađuje - novčano. Ovogodišnji pobjednik - Srđan

Piše: **Boris LJUBIČIĆ**

Olakšanje zbog završenog posla, otplaćenog kredita, izliječene bolesti, to su oni primjeri koje ima svatko od nas. Loše je ako ih imamo sve odjednom, bolje ako ih ima manje, a najbolje ako ih ni nema

Kovačević - nagrađen je za svoj fotografski rad, a kaže da fotografiju uopće ne voli jer nema veze s realnošću. Pitate se pa kako to da je nagrađen za nešto što sam ne voli. Kaže: »Serija fotografija nastala je na neki način slučajno. Prije nekoliko godina počelo se događati da moji prijatelji odlaze iz zemlje, i to je dobilo svoj konačni zamah ove godine kada je na postdiplomski otišlo nekoliko mojih najbližih prijatelja. Tako sam počeo s po jednom fotografijom dokumentirati njihov život prije odlaska. Čini mi se da smo mi na neki način izgubljena generacija, baš kao što su se neki intelektualci nazivali nakon Drugog svjetskog rata. Mislim da su rat, globalizacija, pojava novih medija, golemi broj informacija, imaginarno vrijeme naspram egzistencijalnog, stali između nas i, možda je loš termin, ali rekao bih otuđili nas, razdvojili«.

Ovo trezveno razmišljanje ne priječi banku da na zidove svojih ureda i ekspozitura objesi ove dokument-fotografije mladog autora za koje će on kao olakšanje dobiti njihovu robu - novac. U ovoj posebnoj razmjeni dobara skriva se slika o vremenu u kojem živimo.

Konačno je promovirana knjiga katalog kao »100 djela Ivana Meštrovića«, stalni postav Ateliera Meštrović u Zagrebu, tiskana prema mom dizajnu. Izuzetno seriozna muzeološka obrada povjesničarke umjetnosti Ljiljane Čerine u atriju Muzeja Mimara bila je s pravom nagrađena velikim pljeskom. Dvadesetak godina neumornog istraživačkog rada na Meštroviću i njegovim djelima okrunjeno je knjigom katalogom, ali primijetio sam i olakšanjem. Na istom mjestu upravo počima i kongres ove strukovne i intelektualne profesije, pa ih je na promociji bio veći broj. Mnogi su me uz čašicu pitali kako se osjećam? Kad završite jedan projekt koji u sebi nosi puno truda i nedoumica koje su na kraju riješene, naravno da vam je lakše. Dizajn i nije baš egzaktna disciplina kao muzeologija. Moj dizajn sada je javan i mogu o njemu reći, napisati ili ga kritički obraditi svi koji to žele, a na svu sreću ima ih s različitim namjerama i suprotstavljenih pogleda. Više godina radim specifičan korak u prostor muzejskih ustanova osmišljavajući već 20 godina plakate za tradicionalni Međunarodni dan muzeja, i bilo je dijaloga, ali i međunarodnih relevantnih nagrada koje su mi čuvala leđa. Raskorak koji se koji puta dogodi navodi me da realiziram i ono što su mi odbili, jer to je olakšanje, ma što potom moji kritičari mislili.

Upravo sam nagrađen za plakat MUSEUM (Red Dot, Design Zentrum Essen, i Graphis Advertising Annual, New York) namijenjen jednom zagrebačkom muzeju, i zapravo nemam ideju kako mu tu informaciju prenijeti, a bilo bi mi to veliko olakšanje.